Ч. 284 (11.634). Львів, в'второк 24. грудня 1929. [illegible] Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 20 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

З тіней нашого життя.

Львів, 22. грудня 1929.

Наше національно-культурне життя на західньо-українських землях має без сумніву дуже багато недостач. Над цими недостачами зчаста призадумуються наші діячі, а ще частіше ломлять собі голови над ними ті наші „патріоти", що „працюють" для народу язиками при склянчині пива чи при чарочці. І коли відповідальні діячі придумують над способами та засобами боротьби з недостачами, коли шукають шляхів виходу з тяжкого нераз положення якоїнебудь істнуючої нашої культурної установи, то „патріоти" з сніданкових льокалів на все мають раду, всі найтрудніші проблеми нашого не тільки національно-культурного, але й господарського і навіть політичного життя з подивугідною легкістю розвязують. Але роблять вони це виключно при чарці чи склянці, бо за реальну роботу у ніякій установі не беруться, ніякої установи ні матеріяльно ні морально не підтримують, а навпаки: з правила кожну з них підривають, бо на кожну сплетничають, відповідальних діячів кожної розбирають за чаркою до найдрібнішої кісточки, відмовляючи їм не тільки ініціятиви до праці, не тільки кваліфікацій до їхніх становищ, але й обдираючи їх часто з чести, та відмовляючи їм навіть розуму.

Сумне це явище нашої дійсности, але правдиве. Так формується і так втримується при житті це наше „ґетто", ця анонімова інстанція, яка накладає своє нікчемне пятно недовіря й упередження до всього, що є позитивне в нашому житті.

Боротись з такими і їм подібними аномаліями незвичайно важко, бо громадянство не розпоряджає ніякими засобами, що моглиб положити край, перервати дальше істнування цього роду явищ. Та важко оперувати загальниками. Тут слід навести бодай один приклад з життя. Але й це важко, бо цих прикладів безліч. Такі речі діються біля „Просвіти", біля „Рідної Школи", біля „Сільського Господаря", біля нашої кооперації і т. д. І не тільки у Львові, але й по більших місцевих осередках краю.

В даному випадку спинимося на одній установі, що має наскрізь культурний характер і біля якої в нас від ряду літ розсипають всякі „патріоти" просто таки „перли" винахідчивости, ініціятивности, блискають від часу до часу іскрами просто таки „ґеніяльної" порадности. Щож це за справа? Це український театр. Від шести літ веде український театр кооператива „Український Театр". Від шести літ вкладає в нього, що може, від шести літ імпреза не вдається, бо українська культурна публика театру не підтримує. Наш театр примушений давати вистави перед порожною салею. Наші артисти примушені недоїдати. Кажуть, що минулими літами наша публика не рвалась до українського театру тому, що саля т-ва ім. Лисенка була невигідна, звичайно неопалена, загрожувала зимою здоровлю глядачів (і акторів) і т. д. і т. п. Здавалось би, що вже ця обставина примусить наші столичні відповідальні чинники постаратись за відповіднішу домівку з салею. Тим більше, що всі громадяни столиці відчувають, як запевняють, незвичайно болючо недостачу театральної салі. Правда, відповідальні чинники часто брались за реальну розвязку цієї пекучої справи, скликали анкети і наради, але все розбивалось об анонімову опінію наших „патріотів" від сніданкових сесій і об саботаж найкомпетентніших від десяток літ у театральній справі.

Цього року кооператива „Український Театр" взяла під свою опіку прекрасно поставлений і вишколений театр ім. Тобілевича в Станиславові. Театр цей повстав завдяки ініціятиві, надлюдським зусиллям і невиданій у нас жертвенности одної людини, що поставила собі велику ціль: зорганізувати й повести такий український театр, який не тільки відповідав би напрямку великим національно-культурним завданням, але й з них гідно вивязувавсяб. Цього він і доконав. В грудні ц. р. приїхав зі своїм театром, що носить тепер фірму кооперативи „Український Театр", до столиці, до Львова. Піднайшов салю, в якій ніхто не [illegible] вибудував у ній сцену і репрезентував столичній громаді прегарно зорганізовану театральну трупу з добрим, по мистецьки викінченим репертуаром. Здавалось, що львівська громада, спрагнена театральних емоцій, буде просто облягати український театр, здавалось, що по році відсутности свого театру у Львові він заповниться тепер по береги не тільки культурною, але й патріотичною українською публикою. Здавалось! На жаль, дійсність виявила, що українська культурна публика у Львові може обійтися без українського театру також як без української преси. Наш театр дає тепер вистави перед напів пустою салею, дарма, що саля невеличка. А всі „патріоти" зі сніданкових кімнат преспокійно розважають всякі національні як громадські, політичні, господарські так і культурні, а в тім і театральні справи тільки теоретично і тільки при чарочці. До українського театру вони не заглядають. Чому? Може тому, що його надто добре знають? Може тому, що його репертуар не задовольняє їх „висококультурних" потреб? Нічого подібного! Ні цього театру вони не знають, бо його не мали нагоди бачити, ні про його репертуар не мають поняття, але ходити до нього не ходять тому, що „не мають часу", бо хтож заняв би їх місце по „сесійних льокалях"?

А театр тимчасом заломлюється в самій своїй екзистенції та бється чи не з передсмертними матеріяльними труднощами. В дирекції та в артистів родиться зневіра, закрадається безнадійність, опановує їх болюче розчарування. Колиж дійде до катастрофи, коли вся прегарно змонтована будівля завалиться, тоді підуть по „сніданкових" кімнатах розмови наших „патріотів" на тему, як треба було вести театр і як поступати, щоби він оплачувався. При тім поплинуть всякі пікантні сплетні, всякі злобні дотепи і т. д. і т. д. А накінець почнеться наново проливати „крокодилячі сльози" над нашим невідрадним положенням. „Які ми, мовляв, бідні, що навіть свого театру не маємо".

Тепер цей театр є. Одна людина не може фундувати театру цілій суспільности, тим більше коли вона вже своїм патріотичним подвигом для театру матеріяльно підірвана. Тепер треба добре поставлений театр тільки підтримати матеріяльно і морально. Та це видно не належить до компетенції наших численних „патріотів". Їх завдання „відповідальніші", а їх роля в громадянстві „вдячніша".

Ідилля?!

Варшава, 19. грудня 1929.

Вона тріває „уже" третій день! Прийшла нежданно як кожне велике щастя, розяснила всі обличча, — від рівчаками покритого й обчімханого бородою оброслого обличча полк. Славека до широкої, гладко виголеної фізіономії п. Домбського, — у безвістя прогнала всі примари державних замахів, навіть соймового буфетчика розважила, який геть банкротує на хронічних вакаціях польського парляменту. Вправді несвідомий дипльоматичних вихилясів смертник, засівши вчора на соймовій галерії міг бути трохи збентежений: деж тут ідилля, коли ціле коротке одногодинне засідання переповнене дикими вересками проурядового бльоку ББ, демонструючого і проти маршала сойму і проти лівої та правої частини палати і проти кількох комуністів — але в політиці годі чейже судити по „зовнішніх" познаках". Підслухайте тут і там по пів речення у кульоарах, зайдіть до соймового ресторану, погляньте, хто з ким пє там по чарочці, сядьте на хвилину за стіл журналістів, а переконаєтеся: ідилля тай годі.

У такій достойній справі личить починати „з кінця", бо її початок криється десь у тайниках душ і сердець (а може й твердої калькуляції) вояовників обох ворожих таборів: а може таки на жадний державний замах не пускатися, як на підприємство ризиковне, і може таки краще на силу „організованих мас робітничих і селянських" не рахувати і радше до державного замаху не допустити. Таке „психічне наставлення" було, мовляв, давно вже пригожою базою під згоду у польському ендеко-бебістично-пепесівському семействі. Не було лише зручности використати цієї обосторонньої неохоти доводити забаву аж до краху й не було нагоди, яка давала би обом сторонам можливість змінити бойові тони на миролюбиві без страху, що така зміна на фронту буде названа — втечею із позиції. Цю зручність виявив, мовляв, президент Мосціцький на конференціях на Замку й дав лідерам санації та опозиції нагоду помиритися — на платформі льояльности супроти починів і бажань голови держави. Зворотною точкою („кінцем" нашого оповідання) в історії останніх років стала нібы оногдішня збірна нарада на Замку. Позитивні (в розумінні угоди між санацією та опозицією) висліди цієї конференції такі: 1) президент ствердив, що п. Світальський в зглядних умовах не може бути кандидатом на нового премієра, іншими словами, гейби осудив репрезентований п. Світальським напрямок „непримиримого" курсу супроти сойму й признав авторитетне значіння соймового вотум недовіря; 2) п. Світальський заявив уперше, що уряд не вважав і не вважає конституційного проєкту ББ за свій проєкт, іншими словами, дав пізнати можливість далекойдучих компромісів на ґрунті зміни конституції; 3) п. Славек ствердив лише важність принципу потреби зміни конституції, не згадуючи про недоторканість проєкту ББ, та підкреслюючи зате охочість ББ до мирної дискусії з іншими клюбами; 4) всі представники польських клюбів, включно з п. Домбським, як лідером непримиримого досіль Стронніцтва Хлопского висловили охочість до переведення зміни конституції, при чому ППС устами п. Недзялковського задеклярувала навіть потребу зміцнення влади президента, та вимагаючи лише „мирної атмосфери", себто абсолютної відмови санації від плянів державного замаху; 5) ні один представник опозиції не згадав більше про будь яку „ліквідацію нинішньої системи влади", підкреслюючи, навпаки, потребу запевнення урядам (читай: новому урядові санації) тривкої позиції завдяки відповідним змінам конституції.

Ось вам підстави ідиллі. Ось підстави настрою, який панує „уже" третій день.

Але ми дозволимо собі завважити: не віримо. Не віримо в те, наче оногді справді на Замку стався якийсь перелім, наче започатковано нову еру у внутрішньо-політичних відносинах Польщі, наче справді прийшло поміж санацією та опозицією до тихого порозуміння, якого вислідом буде невеличка зміна конституції при ненарушности демократично-республиканського устрою держави з одного боку та запевнення „демократизованій" санації дальшої влади з другого. Тому всі повищі комбінації подали ми під оговірками „мовляв" і „нібй". Так „кажуть". Але стільки вже речей досі „казали", що чоловік *мусить* бути невірним Томою і припускати, що завтра може зайти новий „перелім", який кивнуть головою перекине всю „ідиллю". Нема жадних підстав думати, що скінчилася ера несподіванок і що повернено належну позицію — льоґіці фактів. Нема жадних підстав виключити напр. з обсягу інтерпретацій останніх подій (нарад на Замку) концепцію, що й остання нарада з вівторка була одним звеном у ланцюху лише тактичних засобів змагання двох таборів, змагання, яке не припинилося.

В усякому разі нині можна говорити про „ідиллю" в польському політичному житті лише — під знаком запиту.

Кедрин.

Вітер на Заході.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 14. XII. 1929.

I.

Сердитий вітер дує від кількох днів над Парижом: ломить галузя дерев у — нечисленних тут, на жаль — парках, вибиває шиби у вікнах, скидає вивіски з крамниць на хідники й на голови прохожих. Гірко на нього жалкуються парижани й парижанки: вони за легко одягнені, і холодний подув в одну мить прошибає ці затортки, нічим не підбиті, ці суконки короткі й за легкі. Тутешна людність привикла до підсоння значно лагіднішого ніж напр. підсоння Львова або навіть Відня. Печей, якими огріваються домівки у Львові, тут ніхто ніколи не видав; маленька частина домів має центральне огрівання, кальориферами, а величезна решта цього тільки старосвітські отверті коминки, в яких палиться кілька полінок дров; воно мальовниче, коли хочете, воно тріщить „поетично", воно пахне димом, але тепла, справжнього тепла воно помешканню не дає. А коли дує добрий вітер, то замість тепла такий комин наповняє хату димом.

Мало побачите і футер на вулицях, а як і бачите якесь, то майже все воно на плечах якогось чужинця, головно американця. А теплих черевиків, високих, тут взагалі не побачите. Про снігівці й кальоші і не згадуючи. В найлютішу зиму тутешня людність виходить на вулицю так одягнена, як напр. у Львові — в осени, і то в ранній.

Хоча Париж лежить на широті географічній майже тій самій що Львів, то підсоння тутешне далеко лагідніше від львівського. Чому? — всякий знає: дякуючи близькому Океанови з його теплою і животворною Гольфською струєю.

Тим прикріша цьому городови цьогорічна несподіванка: замість теплого подуву Океан посилає сюди холодний і сердитий вітер.

II.

Припадково так воно зложилося, що ремствування й нарікання париської людности і преси на цей несподіваний і небажаний „дарунок" Океану випали саме на дні, в яких тутешній уряд і тутешня преса готовляться до конференції над т. зв. фльотовим розоруженням.

Фльотове розоруження! Але якраз тепер Франції ні трішки не пахне думка про пониження своїх морських сил. Навпаки! Франція саме тепер розмахнулася відновити і розбудувати свою воєнну фльоту і зробити з неї могучий орґан своєї міжнародньої, торговельної й кольоніяльної політики, а тут їй співають про обмеження морських зоружень, про заборону підводних суден, про відложення будови великих панцирників і нових швидких кружляків. Мало цього: Італія ще й виступає з претенсіями міжнародньою угодою обезпечити свою фльотову рівність з Францією. Все те ні трохи не під смак ні теперішньому урядови ні величезній більшости горожан. А невдоволення це відгомонами розходиться по пресі і по широких колах громадянства. Проблема полягає в цьому, щоби і морському пацифізмови дати якесь вдоволення — про око принаймні, і щоб нічого не попустити зі своєї твердої і на довший час обміркованої фльотової розбудови.

Тардіє, який не має великого довіря до компетенцій Бріяна в морських питаннях, і який зрештою з недовірям цим не скривається, — вибирається на фльотову конференцію в товаристві Бріяна і морського міністра, буцім-то наче рівнорядний з ними член французької делеґації. Одначе в дійсности рівнорядність та тільки формальна, вже хоч би тому, що справжньою мовою конференції буде мова англійська, якою Тардіє володіє свобідно, а якої ні в зуб не знають ні Бріян, ні Лейґ. Таким чином дійсним делегатом буде Тардіє, а він до уступчивости на точці французької фльотової сили дуже мало схильний.

III.

Передовсім він таки зовсім не схильний до яких-небудь уступок Італії. Домагання Італії мати рівну французькій воєнну фльоту приняла тутешня публика слабо затаєним обуренням і глухим призирством. Ще-б чого! Ось чого італійцям забаглося! Так — за яких дурнів вони нас мають! А зрештою — нехай попробують! — оце провідні мотиви французьких міркувань на ці теми, обережних і здержливих, правда, в тоні, та недвозначних у свойому змислі.

Франція має величезну кольоніяльну імперію, розкинену на всіх океанах, а береги Франції обливає не тільки Середземне море, а й Океан і Північне море: які кольонії має захищати Італія, поза сусідньою Триполітанією; які морські шляхи її фльота має забезпечувати поза Середземними? На що їй фльота рівна французькій? Хіба на те, щоби тим лекше і тим певніше могти перервати перевози французьких, африканських дивізій до Европи на випадок війни. На що інше?

IV.

Ця непевність, що війна Італії проти Франції (а не навпаки) неминуча, чим раз глибше вкорінюється в свідомість французького горожанина. Говориться про італійську небезпеку, правда, мало, але зате робиться для усунення її — багато. І то на всіх полях: дипльоматичному, військовому, морському.

Тісний і щораз тісніший союз з непримиримим ворогом Італії, Югославією, яка не може і не сміє забути своїх підяремних братів знад адрійського побережа, притоптаних італійським чоботом.

Це одна сторона французьких дипльоматичних обезпек проти Італії. А друга: наступаюче замирення з Німеччиною. Коли остання залишиться невтральною в назріваючому конфлікті Франції з Італією, то — або взагалі до конфлікту цього не прийде, мимо всіх воєнних апетитів італійського фашизму, або, як він прийде, то він буде зліквідований швидко: сербсько-хорватсько-словінськими військами з одного боку, французькими з другого, а — союзними югословянськими і французькими морськими ескадрами — з третього боку.

Французькі океанські робітні вибудовують для Югославії один воєнний корабель за другим, а підводні судна — цілими серіями. А маніфестації югословянсько-французьких „симпатій" розвиваються кожного дня, трохи не кожної хвилі; кожна нагода для них підхожа між іншим і недавна прогулька люблянського хору по Франції дала привід до горячих, тріюмфальних оплесків і признань.

(Мимоходом кажучи: хор цей — знаменитий, а своїм вишколенням він нагадував найкращі часи українського хору під проводом Кошиця, хору, який — яка шкода! — розсипався. А був він — у бідолашних українських відносинах єдиним і виключним, національного імени достойним, предметом культурного експорту українського).

V.

З фактом цього тривкого (хоча й свідомо приглушуваного особливо по франц. боці) напруження між Францією та Італією мусить числитись, наче з постійним чинником европейської міжнародньої політики, всякий, хто хоче в політиці цій орієнтуватися і дальший її розвиток по змозі передбачувати. Супроти факту цього на щораз дальший плян сходить вага німецького союза для Франції.

С. ГАЙДУЧОК. 3)

Пять днів мандрівки зимою.

„Wer rastet, der rostet"

Прегарні їзди. — Якого збитка хотів нам зробити Івась? — На стації в Лавочнім. — У Славську. — На Ільзу. — Поворот до Львова.

(Докінчення)

Увесь час лагідні зїзди цілими кільометрами. Вдоволені ми, що пішли за радою о. Турчмановича. А далеко на полудне грізно блестить Боржава з Високим Верхом, Стогом, Плаєм і Томнатиком, а на заході Пікуй у хмаринках.

Обминаємо Станешу і знова мчимо вниз, а під нами десь там значно нижче джерела Стрия.

Ми перші, показується пізніше, ці зїзди відкрили, як і Тухольку, що своїми близькими лагідними склонами далеко перевисшила Славсько з його лещетарськими теренами. У поляків не знайдете про це згадки, хоча до війни зійшли вони за лещетарськими теренами цілі Карпати.

Показується в дорозі, що Івась хотів нам таки добру несподіванку зробити. Признається, що як ослаб, хотів звернути на Хітар до якогось знайомого гаєвого. Було би прийшлося довго його шукати і хто знає, в якому стані й знайшлиб ми були його.

Зїзджаємо хребтом дальше вже над Лавочне.

Передімною малий рів, а там вже дальше не видно. Візьму його поскоком — думаю. Пускаюся на нього. Чую, що після поскоку маю звичайну дорогу під ногами і вже лежу. Лещета в горі — переворот. Встаю, ну, й тим викажу цілу та доїзджаю до своїх. Кольосальну радість мають з моїх мимовільних штук особливо мої учні.

— Ми були певні, що вже по вас — подають

По дорозі оповідає Курчаба і Федак, як тяжко приходилося їм на Берді. Вітер звівав їх над пропасть і якщо не були би вбили кийків майже до половини в сніг, то булиб летіли з надмою яких 100 метрів униз.

Вже й Опірець перед нами блищить своєю церквою.

Не зважаючи на прегарні їзди туди, катеґорично звертаю всіх здовж хребта понад самим Лавочним і по якій пів години йдемо вже селом пішки. Минаємо чудесно обмерзлий млин і небавом ми на стації.

Цілком без женади варили чай, а ескімос босо бігає перед двірцем по снігу і курує свої пальці.

Майже порожний поїзд везе нас до Славська. Івась з братом лишилися в Лавочнім у знайомих. Пізніше довідалися ми, що Івась таки над чаєм заснув, а другої днини вернув зовсім здоровий домів у Тухольку.

В Славську заходимо до захисту Карпатського Лещетарського Клюбу, а радше до церковного дому. Хоч год. 6. вечером, дім замкнений, а прецінь є їх щось шестеро зі Львова. Вияснює нам небавком газдиня, що приходить з ключами.

— Пани пішли до Тростян і казали, що з вами з Лавочного приїдуть.

— Може яке нещастя — на всі боки пояснюємо собі.

А тимчасом печений індик, що його ескімос дістав від мами на дорогу, пропав у наших жолудках.

В год. 11. вночі добиваються наші тростянці. Зїхали з Тростяна на Плішку, а там і до Головецька. Звідти мусіли дути до Тухолі і поїздом дісталися назад.

Переправджуємося до другої кімнати й на пятий день нашої мандрівки вибираємося всі збірно на Ільзу. Вечором ми мусимо вже відїзджати.

Смаруємо лещета. Мриц робить комбінацію якогось місту, щоб був до зїзду і підходу. Погода попсувалася, мороз попустив, зате небо посіріло.

Йдемо на полудневий кінець села, переходимо потік, а далі вже пнемося на хребет верху.

— Щось дуже добре йду, бо держуся Мрица — думаю собі.

Небавком розумію. Мриц входить на якусь оранину і спершися на кийки, зачинає наслідувати пса, що заграбує задними ногами. Він так стирає ту комбінацію смару з лещет.

Пнемося чимраз вище зразу полями, потім вивозом то полонинками і вже перший зїзд на це, аби підходити знова. Вже ми на зарослім смерічками верху. Під нами Славсько, Тарнавка, а Тростян вкрився туманами (тільки не лещетарськими). На сході порепаний Чирак (після назв на карті).

Наклинкую вертати. Ідемо з розмахом вниз і виходимо на другий верх (чи не Плішка зветься?) і знова несемося вниз.

— Пощо ми на нього виїздили? — питаю Мрица.

— Аби зїхати — відповідає невинно.

Тим разом вже вертаємо.

Найліпші з нас пнуться ще раз на верх Ільзи; ми лишаємося під верхом.

Стрілою мчаться в простій поставі вниз. Дорівняли норвежцям! Подивляють їх зїзд і наші сусіди, що опинилися в сідлі біля нас

Ідемо дальше, що-хвилі виринає по кілька лещетарів і лещетарок поляків. Вказуємо їм бік, яким найліпше зїздити. Дуже добре нас розуміють і дякують.

Біля нас женеться лещетарка власною дорогою. Вже лежить. Але зараз підноситься і на нашу потіху немов кит випорскує з уст сніг.

Стрічаюся зі знайомими зперед війни. Між ними вже й черевані, а тягнуть ліпше, як молоді, а сопуть нічим парова машина. Перекидаюсь з одним кількома словами і дальше кожний у свою дорогу.

... таки на останніх метрах один з наших ло-

Вертаючись до морських „розоружень“, слід іще згадати один з французьких аргументів супроти італійських домагань морської рівности. Цей аргумент: свідомість економічно-фінансової сили Франції і такої-ж слабости Італії. Це факт, що Франція сьогодні піднялася на першорядну в світі фінансову потугу. Париж сьогодні фінансово вже перевищає Льондон, а перевищує його всього тільки один Ню Йорк із цілої решти світа. Тай то перевага Ню Йорку над Парижем, хоча досі безперечна, то таки щораз зменшається — на користь Парижа. Недавній біржовий крах у Ню Йорку мав одною з головних (хоча й промовчуваних) причин — жорстокий і немилосерний та удачний удар французьких великих банків проти американських. Франція сьогодні у розцвіті добробуту, продукції, ощадности, капіталізації. Не тільки безробіття тут немає, а ще й міліони чужинецьких робочих рук працює тут на французький добробут.

Натомість Італія — бідна, і з трудом вяже свої фінансові кінці з кінцями. Відмовляючи Італії понизити свої морські зброєння, Франція знає що робить: Італія, хоч би і як цього хотіла, то конкуренції з багатою Францією в коштовних фльотових зброєннях вона видержати не в силі.

З життя наших установ.

Загальні збори Т-ва „Сільський Господар“.

В пятницю, дня 20. п. м. відбулися у Львові, в салі „Бесіди“, Загальні Збори Т-ва „Сільський Господар“, при участи 160 делеґатів Кружків, філій Т-ва і кооператив.

Були це перші Загальні Збори Т-ва, відбуті вже на основі нового статуту. Зборами проводив голова Т-ва інж. Юліян Павликовський та його заступник посол Остап Луцький.

Справоздання з діяльности Т-ва здавав інж. Е. Храпливий, а звіт з провірки Контрольної Комісії інсп. Капуста. В живій дискусії брали участь численні учасники, а серед них велике число представників селянства. Не обійшлося і без „опозиції“, яка стала постійним явищем Загальних Зборів усіх наших культурних і господарських установ. Відрадним явищем є високий ідейний рівень промов, які виголошували на цих зборах селяни, даючи цим доказ розуміння громадянської праці і загально хліборобських інтересів. По принятті до відома справоздання і ухвалені бюджету на новий рік, заіменовано на внесення Головної Ради Т-ва слідуючих визначних довголітніх співробітників Т-ва почесними членами: о. Володимира Цебровського, одинокого живучого ще члена-основателя Т-ва, о. Олександра Левицького і п. Івана Покутницького, б. начальника громади Хватів — членів першого Виділу Т-ва, д-ра Михайла Коцюбу, о. Степана Онишкевича, п. ради Андрія Ковеллю, посла Григорія Тершаківця, — членів Виділу або Головної Ради Т-ва від 1909 р., о. мітрата Тита Войнаровського і п. Михайла Луцького, б. президента Т-ва, о. Йосифа Раковського і ради Володимира Кобринського — заслужених членів Т-ва на полі ширення сільсько-господарської культури.

На внесення комісії-матки ввійшли до Головної Ради Т-ва з вибору слідуючі члени: голова — о. мітрат Тит Войнаровський, члени Ради: інж. Юліян Павликовський, посол Остап Луцький, о. Андрій Пеленський, о. Тимотей Ковалюк, о. Степан Онишкевич, інж. Палій, інж. Хроновит, дир. Мартюк, інж. В. Вакулovський, Ґерноґа Михайло із Підберезець, М. Струтинська, інж. Мудрак, ради. Вол. Кобринський, Мацьків, д-р Махух Іван, д-р Барвляк, п. М. Малицький, пос. Гр. Тершаковець, Андрій Терпиляк і пос. В. Загайкевич.

Заступниками членів Головної Ради „Сільського Господаря“ вибрано: інж. Миколу Хомишина, дир. Юліяна Шепаровича, Юліяна Чукура з Печеніжина, Миколу Малицького з Тернополя, Осипа Ліщинського з Комарна, Володимира Козубського із Кремянця.

До Контрольної Комісії увійшли: Микола Капуста, Андрій Мудрик, Ярослав Колтунюк, директор „Дністра“.

Заступниками членів Контрольної Комісії вибрано: інж. Івана Скоропаду з Тернополя і д-ра Володимира Левицького.

Точніше справоздання зі Зборів подамо в слідуючих числах „Діла“.

Проти червоного терору.

Протест українських товариств у Відні.

Думка скликати серед віденської кольонії протестаційне віче проти більшовицького терору виринула у виділі Акад. Т-ва „Січ“. Його заходами створився комітет, зложений з представників вище названого Т-ва, „Бесіди“, „Родини“, і Т-ва „Прихильників Освіти“, який занявся технічним переведенням віча. Само віче відбулося в великій салі „Слованскої Беседи“ 15. XII. 1929, яка не могла помістити всіх учасників так, що частина вічевиків зібралася при вході. У вічу взяло участь около двісті громадян з кругів інтеліґенції, робітництва і студентів. Обширний реферат про теперішнє положення на Вел. Україні виголосив студ. В. Янда і запропонував резолюції, які віче приняло через аклямацію. Крім того промовляли ще від робітничого т-ва „Родина“ п. Мацілинський, від т-ва „Бесіди“ сотн. Чайка і представник литовських студентів, які у вічу взяли численну участь, п. Ґріґас Валянціюс. Сердечну, дуже прихильну до українства промову цього останнього збори приняли гучними оплесками. Після цього віче покінчилося відспіванням національного гимну. Очевидно, що протестаційне віче було на віденському ґрунті декому дуже невигідне і тому „по наказу свише“ прийшло на збори кількох збаламучених людей, які за кілька шілінгів мали розбити віче. Але однодушна постава присутніх проти розбивачів унеможливила їхні наміри.

Резолюції.

Збори української кольонії проти переслідувань українців більшовиками, що відбулися у Відні 15. XII. 1929 заходом т-ва „Січ“, „Беседа“, „Родина“ і Т-ва „Прихильників Освіти“, приняли отсі резолюції:

I. Збори підносять якнайрішучіший протест проти масових арештувань на Великій Україні, жертвою яких падуть тисячі національно свідомих українців усіх суспільних верств, і проти нечуваного, теж масового терору на території В. України, окупованій більшовицькою владою. Українська нація збудувала власними зусиллями на руїнах російської імперії в 1917 р. свою суверенну Державу, яка мала всі дані на те, щоби внести свою творчу пайку до всесвітнього культурного дорібку. Територію цеї Української Держави окупувала в 1920 р. більшовицька Москва, яка, повернувши Україну до ролі використовуваної всіми можливими засобами кольонії, повела організований наступ проти української нації на всіх ділянках життя, намагаючись ширити деморалізацію між українським народом та поширюючи голод і нужду. Одним з остаточних і найбільш варварських засобів до цілковитого знищення України є шаліючий тепер червоний терор на Вел. Україні.

II. Висловлюють щире співчуття арештованим більшовицькою чека національним діячам В. України та закликають українську еміграцію до активної помочі борцям за волю України.

III. Вважаючи радянофільство, поширюване на західньо-українських землях і за кордоном, в суті річи москвофільством у нових лише формах, збори взивають українське громадянство до бойкоту й рішучої та послідовної боротьби з радянофільством у всіх його проявах.

IV. Теперішній стан розпорошення й дезорганізації української еміґрації є крайно шкідливим для української справи, тому збори взивають провідні круги еміґрації до поглиблення й поширення організаційної праці та до обєднання творчих сил еміґрації в одним спільнім центрі на загально-національній плятформі.

V. Вкінці збори звертаються до всіх культурних народів з закликом, щоби осудили нереальні й неможливі до переведення політичні й господарські експерименти крівавого більшовицького режіму, як шкідливі для культури й людства взагалі, а для українського народу зокрема.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Театралія.

(З циклю: Живем, живем своїм життям).

Зайшов учора до мене директор українського театру.

— Всього кращого! — кричу з ліжка.

— Ох, здалось би хоч трохи кращого — зітхає сідаючи на крісло.

— Ви певно злі, що Львів не має своєї театральної салі.

— Я? Злий?! Навпаки: дякую Богу.

— Не розумію, пане директоре!?

— Проста справа. Ми граємо тепер у маленькій салі Ремісничої Палати, а так мусіли-б грати в великій салі українського театру.

— Чиж не ліпше булоб вам заробляти більше?!

— Тепер я не розумію. Якто заробляти?!

— Адже більше місць, більше грошей!

— В теорії. На практиці — більше місць, то й більший чинш. В Ремісничій Палаті саля має 180 місць, я зараз перенесуся до салі, що має 50.

— Чому?

— Буду мати щодня виповнену авдиторію. Тоді і рецензент може з чистим серцем написати: „При битком набитій салі, відіграли...“ і т. д.

— Ви не жартуєте? Пятьдесять тисяч українців у Львові...

— ...Не виповнює салі на 180 місць — докінчив директор і здається плюнув.

Кімнату залягла тиша. Кожний з нас поринув у власні думки на тему театроманії української нації.

— Слухайте, редактор — перервав тишу директор. — Приходіть нині до театру!

— Та як!? Бачите, що хорий, з ліжка не встаю.

— Хорий! Хто в нас нині здоровий... Вставайте і приходіть.

— Не можу, хочби як хотів. Я навіть сидіти не потрафлю.

— Знаменито! Будете лежати. Беріть зі собою якусь подушину і займайте хочби цілий ряд.

— А деж подіються інші глядачі.

— Інші глядачі в інших рядах. На нині маю запевнених трьох директорів, сімох президентів і пятьох надінспекторів. Був у них особисто. Не маємо — кажуть — грошей. Нічого — говорю — якось зробимо. Обіцяли, що прийдуть... Хіба, що котрий скрутить до кіна. Приходіть і ви!

— Я скажу вам правду: Також не маю грошей.

— Смієтеся, кохані. Придверник навіть не буде питати. Він має від мене наказ пускати всіх, а навіть запрошувати.

— А якжеж ви з касою?

— Що дня повна.

— Повна?! Чого?

— Білетів.

— В такому разі, скажіть, пане директоре, що буде далі?

— Засідання, статті, поклики...

— В справі чого?

— В справі будови українського театру, без якого Львів гине.

— І що з того?

— І ще довго не погодяться, бо одні схочуть салі на три тисячі місць, а другі тільки на дві з половиною.

— А звідки гроші?!

— З складок і з прибутків театру ім. Тобілевича.

Я занімів.

Що було зрештою робити. Лікар заборонив мені і реготатися і плакати.

Галактіон Чіпка.

...єть вязання „Більґері“, що видержало цілу дорогу, морози, а останні посуви на оранині були йому понад сталеві сили. Хоч само воно з чеської сталі.

Ми в домівці вчасно, бо щойно друга година пополудні. Вихід і зїзд тревали 4 години.

Готуємося поволи в дорогу. Директор Паньків, що обіцює ще раз завтра вийти на Тростян, спить як забитий. Кількох з КЛК лишається ще на два дні.

— Ах, як мене всі кости болять — проголошує директор Паньків. А була вже година пята. — Іду з вами — додає.

На двірці повно лещетарів і малих 10—14-літніх хлопців зі села, що на причуд добре чешуть уже по польськи. Видно, що оба польські лещетарські захисти ще й іншу місію сповнюють!

Всідаємо до зовсім темного ваґону. Він, як і два інші, призначені для лещетарів, добре опалений аж до самого Львова.

В свойому ваґоні маємо ту вигоду, що аж до Львова тільки ми в ньому, бо публика до темного боїться всідати. Й чомуб не боятися, як з темноти виглядають великанські чоботища, якісь палиці і т. п.!

По мандрівці ми всі вповні вдоволені і захоплені нею. Без особливої напруги зробили ми майже 90 км., були на верхах, боролися з гірською зимою і не далися перемогти. За нами успіх!

Справлення помилок. У першій частині цього фейлетону („Діло“, ч. 282) подано на самому початку помилково дату виїзду лещетарів зі Львова: замісць 28. XII. 1928 р. має бути 22. XII. 1928. В другій стрічці другої шпальти з гори подано помилково „всіх нас 5“ замісць 6. — У другій частині („Діло“, ч. 283), третя шпальта 19-а стрічка з долу замісць „ще одна відхід“ має бути: „ще один відхід“. У четвертій шпальті, 15-а стрічка з долу, замісць „Даво знак іти дальше“, має бути: „Даю знак іти дальше“.

Арешти у СРСР.

В Харкові арештовано кількох українців, які під проводом проф. Микитенка утворили тайну організацію, що мала на меті повалити радянську владу. До організації належала сама інтелігенція, професори та старшини. Незабаром усі члени організації стануть перед суд.

Також в армавирськім окрузі викрито велику антибільшовицьку організацію донських козаків, що приготовляли повстання. Чекісти зайшли при ревізії склади зброї та муніції. Дотепер розстріляно 16 козаків.

СОЙМ.

Внесення Українського та Білоруського Клюбів.

Суботнє, останнє передсвяточне засідання сойму, відбувалося при не дуже численній участи послів. Сойм мав полагодити справу податку від нерухомостей в міських і сільських громадах. Її приняли в І. і ІІ. читанні без дискусії. Справу зміни соймового регуляміну реферував пос. Ліберман. Пос. Подоський сказав, що клюб ББ не зголошує нового регуляміну сойму та сенату, який приготовив, бо виходить із заложення, що насамперед треба перевести зміну конституції. Пос. Вальницький (Сельроблівиця) бачить у пропонованій зміні регуляміну старання більшости сойму звязати всі меншости у свободі слова.

Пос. **Загайкевич** зложив від імени Українського та Білоруського Клюбів заяву, в якій ці Клюби стверджують, що пропоновані зміни виходять лише з анормальности теперішніх відносин, а не із справжніх причин парляментару, вони звертаються проти ідеї парляментаризму, обмежують свободу слова, роблять її цілком залежньою від признання маршала сойму, звертаються проти інтересів непольських народів. З тих причин ці Клюби заявляються проти всяких поправок, які обмежують свободу слова. Опісля бесідник обговорив свою поправку, яка має уможливити послам непольських національностей користуватися в слові та письмі мовами їх національностей. Теперішні приписи регуляміну забороняють уживати в соймі іншої мови, ніж польська. Цей припис суперечить конституції, яка категорично признає всім горожанам право користування своєю мовою. В давній Австрії українські посли могли уживати рідньої мови в парляменті та в краєвім соймі, а галицький намісник був навіть обовязаний часть промови виголосити по українськи. Коли відкинуть цю поправку, бесідник предкладає евент. поправку, щоби посли непольської національности могли уживати мов, поданих у т. зв. меншостевому законі.

Внесенню посла Загайкевича спротивився пос. Бирка (ББ), який закидав українським послам, що хочуть заводити в соймі дальший балаган, щоби було богато балаканини. Пос. Вінярський (НД) сказав, що колиб признати до- „балаган", щоби було богато балаканини. Пос. сойму 8 мов, бо може прийти і литовська мова. Посли, що піддержують це внесення, володіють дуже добре польською мовою.

Пос. **Хруцький** вніс поправку, щоби інтерпелянт міг відчитати текст сконфіскованої статті в мові, в якій була написана.

Пос. Руґ (Визв.) сказав, що його клюб голосуватиме за поправками пос. Хруцького, колиж іде про мову нарад, то Визволене має в своїй програмі передбачену територіяльну автономію нац. меншостей. Справа мови нарад може бути полагоджена лише в звязи з полагодою основних прав нац. меншостей. Щоправда передбачуючи, що українське внесення перепаде, Визволене могло би за ним голосувати та це було би нещиро. (Пос. Полякевич: Браво).

В голосуванні внесення Українського Клюбу відкинули, а приняли пропоновані реґ. комісією. За українським внесенням голосували лише представники непольських народів і соціялісти. Над поправкою пос. Хруцького голосували через двері. Поправку відкинули 122 гол. проти 101.

Після переголосування марш. Дашинський сказав, що **відтепер обовязує вже новий реґулямін.**

Зчерги приступили до третьої точки денного порядку, внесення пос. Славека про покликання спец. комісії для розгляду подій в соймі 31. жовтня. Реферував справу пос. Подоський. Внесення комісії приняли.

Вкінці утворили склад тієї комісії. Входять до неї посли: Славек, Подоський, Полякевич (ББ), Барліцький, Ліберман (ППС), Путек (Визволене), **Хруцький** (Український Клюб), Четвертинський (Кл. Нар.), Врона (Стр. Хл.). Марш. Дашинський висловив бажання, щоби комісія ця якнайскорше уконституувалася. З черги маршал предложив до затвердження порядок праць для бюдж. комісії. Бюдж. комісія має зачати праці над бюджетом 28 грудня, а повинна їх скінчити 31. січня 1930. Сойм затвердив цей порядок.

При кінці засідання сказав марш. Дашинський, що оце засідання останнє перед Різдвом. „Ми пережили кілька засідань у тяжкій атмосфері політ. трівоги та вірю, що трівога, яка заволоділа широкими шарами суспільности повинна уступити місце надії, що всі державні, суспільні й господарські справи вестимуться з виключенням уживання насилля і в тій надії бажаю народові, державі та пп. послам як представникам народу, веселих свят".

Коли буде найближче засідання.

Про речинець найближчого засідання сойму повідомлять послів письмом. Коли уряд буде утворений, то можливо, що засідання відбудеться ще при кінці ц. р. В кожному разі бюджетова комісія радитиме 28. грудня.

Сенат.

Зараз після свят буде скликаний сенат. Він мусить полагодити принятий вже соймом закон про вирівнюючий податок.

Проф. Бартель творить каб'нет.

Президент держави листом з 21. грудня поручив проф. Бартелеві місію створення кабінету.

У листі до прем. Світальського президент дякує йому, що витревав на становищі прем'єра із самовідреченням в тяжкім для себе положенні, підчас кризи, що, на жаль, проволікається. Вкінці просить прем. Світальського, щоби виконував обовязки прем'єра, заки буде створений новий кабінет.

У політ. колах кажуть, що проф. Бартель уложить собі таку плятформу: Від пацифікації соймових відносин через справу конституції до роззвязання тяжкої госп. кризи, яку переживає ціла країна. Плятформу цю доповнює оставлення свободи ділання шефові уряду.

Щойно тепер виявляється, що проф. Бартель підчас свого першого побуту в Варшаві відвідав Дашинського і там дійшло до порозуміння. Дашинський відіграв важну ролю в кризі, бо вкінці взяв на себе завдання, яке має вможливити проф. Бартелеві введення правильної і позитивної праці після кількамісячного напруження.

Проф. Бартель напевно має уложену цілу лісту кабінету й тому здогадуються, що нині-завтра держава одержить новий уряд. Певним уважають, що в кабінеті останугь: марш. Пілсудський, мін. Залеський, Матушевський та Квятковський. Здогадуються, що міністром праці буде Сокаль. Кидають кабінет полк. Пристор, Цар, Незабитовський. Кажуть, що зверталися до бувш. президента ап. суду у Львові Червінського, щоби згодився приняти теку міністра справедливости. Червінський не згодився.

Проф. Бартель відіхав у Варшаву в неділю в год. 22.55.

Ліквідація китайсько-б'льшовицького конфлікту.

Аґент комісаріяту закорд. справ СРСР Сімановський та дипл. комісар китайського уряду Цаі підписали в Хабаровську протокол, що привертає статус кво на сх.-китайській залізниці. Справа повного навязання дипл. взаємин між обома державами остає отвертою до хвилі скликання в Москві 25. І. 1930 р. більшовицько-китайської конференції, яка управильнить усі спірні справи.

Зі спортового життя.

За вхід у Лігу.

Лодзь: ЛТСҐ—Огнище 3:2 (0:1).

Товариські змагання.

Катовиці: Поліційний Кл. Спортовий—Іскра 2:0. ІКП—Залізничий Спорт. Кл. 0:0.

М. ГАЛУЩИНСЬКИЙ.

Цікава книжка.

Перед нами книжка, обємиста й гарно та дбайливо видана. Має назву: **„Przewodnik oświaty dorosłych"** (1928). Видана у Варшаві 1929 р. під редакцією двох визначних польських освітників А. Коневки і К. Корніловича. Як сказано, книга обємиста, бо великої вісімки з 260 сторонами друку.

Приводом до видання цієї книжки була між іншим „Світова конференція в справі освіти дорослих", що відбулася в місяці серпні в Кеймбрідж в Англії.

Книга складається з двох частин. Перша більше теоретично-історична. На неї складаються статті: Радлінської „З минулого освітньої роботи в Польщі"; Корніловича „Шляхи освіти дорослих"; Плешинської „Види освітно-культурної праці в Польщі". Друга частина книги інформативна. Ця частина книги складається з двох відділів. Перший говорить про діяльність державних і самоврядних органів, високих наукових заведень та польських суспільних установ у ділянці освіти для дорослих. Цей відділ складений авторкою Плешинською. Другий говорить про освіту дорослих серед національних меншин у Польщі. На цей відділ склалися праці: А. Луцкевича „Білоруська позашкільна освіта"; Ф. Зефельдта „Освіта дорослих серед німецької меншини в Польщі; М. Галущинського „Українська освіта позашкільна"; М. Ґордона „Позашкільна освіта у жидів у Польщі". Закінчують книгу подзбучні покажчики та англійський зміст книги в скороченні.

Коли розглянемо те, що твориться в Польщі у ділянці освіти для дорослих для польського населення, то треба предметово ствердити, що праця це поважна, дошільно й з певним розмахом ведена. І з нею варто познайомитися кожному, хто звязаний якнебудь з освітою дорослих. Повчаючого, інформативного та інструктивного матеріялу тут багато. Бо вся перша частина, за виїмком статті Корніловича, і увесь перший відділ другої частини це перегляд усього того, що робиться в освіті дорослих для поляків.

Радлінська розглядає освітню працю із становища відродження Польщі після її політичного упадку. Поділена між три займанщини старається за всяку ціну заховати єдність культурну, як передумову сподіваної держ. єдности. А вірять у неї сильно всі робітники на цьому полі. Хоч деякі розходження поміж ними дають привід до більше або менше гострих виступів проти себе, а навіть роблять враження хаотичности, а проте вяже всіх „контакт ідеї. Розірваний звязок польських земель. Але без огляду на кордони і труднощі у всіх займанщинах народня праця і орґанізування суспільних сил вяжуться із собою. Російська й австрійська займанщина виміняють щораз частіше між собою людей і досвід. На ґрунвальдський дар для західних окраїн пливуть збірки із східних земель". (ст. 31). Ми бачимо далі, як політичне життя, його невдачі й успіхи впливають на відповідне скеровування роботи у певне річище, що найважніше, як вона веде до поглиблення роботи. Перегляд цього маємо у повищій статті, бо вона складена по добам, що зарисувалися в 19 і 20 ст., перед повстаннями, в часі підготовки до них і після упадку повстань.

Нові часи — змальовує Плешинська. У 24 підвідділах подає нам картину усіх видів освіти дорослих, що їх плекають у Польщі. Деякі із них слабкі, незначні, меншевартні, все-ж таки всі разом виказують, що в Польщі і серед польського громадянства рішучо наросло розуміння для такого важного питання, яким є освіта дорослих. Ми бачимо поважну кількість кваліфікованих робітників і знавців предмету. Важне те, що велику ролю відограє тут жіноцтво, котре не з хвилевого уподобання, або задля „нічого робить" — кидається у вир суспільної роботи, але стає у його проводу, і своїми спеціяльними писами захоплення, виховного дару кладе тривкі підвалини під цю роботу.

Ми бачимо при роботі вже поважну пресу, стрічаємо велику кількість наукових імен, що творять ідеольогію й розроблюють глибоко методи освітньої роботи. Оба названі вище редактори збірника, шеф теперішнього відділу освіти дорослих при міністерстві освіти К. Ґолецький, д-р Е. Новіцький (тепер куратор у Люблині) і інші — це люди, що мають своє імя в галузі теорії і практики освіти дорослих. Як глибоко схоплена ця справа — покаже нам стаття Корніловича про шляхи освіти дорослих, стаття, котра має своє значіння для всякого освітного робітника. Не тільки стане йому ясне, чому так дуже потрібно нам кваліфікованого освітнього робітника. Автор зриває з тісним поглядом про освіту дорослих, як освіту для простолюдця „Освіту дорослих треба проводити на ріжних рівнях, для ріжних катеґорій людей. Буйний, ріжноманітний і мінливий ритм життя, що становить тло освіти дорослих, вимагає ріжноманітности й мінливости форм. Освіту дорослих мусить характеризувати здібність піднимати завжди нові завдання, щоби вони заспокоювали завжди нові потреби життя. Костеніння форм і програм праці тут більше небезпечне, як у шкільній роботі, бо в освіті дорослих нема місця для примусу, котрий громадить дітей навіть при найнуднішій лекції.

„Одначе здібність до відповідей на домагання, що їх висуває життя, не вичерпує відношення освіти дорослих до життя. Освіта дорослих то один з чинників планової відбудови суспільної і культурної". (Ст. 57).

Ілюстрацією практичної роботи, веденої ріжними установами в Польщі є інформативний відділ. Вистарчить сказати, що сам список установ з коротким начерком, що кожна з них робить, займає мало що не половину книги (від ст. 119 до 214).

Не менше важною частиною книги є відомости про освіту дорослих серед інших націй, що

НОВИНКИ

— **ПОЧТОВІ СКЛАДАНКИ** розсилаємо з нинішнім числом і просимо Вп. Передплатників негайно відновляти передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплата на січень виносить 5 зол.

— **Новий адм. засуд українських гімназисток і гімназистів у Тернополі.** Староство в Тернополі карним оречениям з 15. грудня ц. р., число II. 3905/29 покарало на основі § 11 прігельпатенту: 1) Стефанію Роговську з Тернополя, уч. V. кл. гімн. Р. Ш. 10-дневним арештом, 2) Віру Яворську з Токів, пов. Збараж, уч. VIII. кл. гімн. Р. Ш., 14-дневним арештом, 3) Теодозію Фалендиш з Пилипча, пов. Борщів, уч. VI. кл. гімн. Р. Ш., 3-дневним арештом, 4) Павла Стадника з Магдалівки, пов. Скалат, уч. VII. кл. держ. гімн., 14-дневним арештом, 5) Мирослава Сокола з Нового Села, пов. Збараж, уч. VIII. кл. держ. гімн., 14-дневним арештом і 6) Володимира Лемця з Тарноруди, пов. Скалат, уч. VIII. кл. держ. гімн., 10-дневним арештом — всім без заміни на гривну за те, що 1. листопада ц. р. на цвинтарі в Тернополі після відправи панахиди на могилах стрільців співали українські національні пісні, чим мали зробити протидержавну демонстрацію. Батьки засуджених зголосили через пос. д-ра Ст. Барана письменний спротив проти адміністраційного покарання і в тій справі ведеться карна розправа в окр. суді в Тернополі. Взагалі і староство і поліція в Тернополі мають українську гімназійну молодь у своїй спеціяльній опіці, бо це вже не перший засуд сього року.

— **Новий стінний календар.** Співацький журнал „Боян", що від кількох місяців виходить у Дрогобичі, видав ювилейний музичний календар. Тут новість подвійна: „Боян" — це одинокий співацький журнал на зах.-українських землях, а календар — це перший музичний стінний календар. Його видано у століття оснування першого мистецького хору в Галичині при катедральнім соборі в Перемишлі (1829—1929). Календар прикрашений знимками найкращих українських мистців співу й музики (Лисенка, Вахнянина, Бортнянського, С. Людкевича, М. Д. Леонтовича, Степенка, о. Ніжанковського, Січинського, Воробкевича, Вас. Барвінського) і виглядає дуже гарно. Надіємося, що українське громадянство симпатично повитає як видавництво „Бояна", так і його стінного календаря і дасть цим двом культурним спробам свою підтримку. — Дохід з розпродажі календаря призначений на Р. Школу (будову домівки Р. Ш. в Дрогобичі).

— **Львівська хроніка.** При вул. Цетнерівській ч. 33 збожеволів дентистичний технік Тадей Яніцький і в нападі божевілля розбив піч розпалену до червоности, причім спричинив у кімнаті пожежу, попарив сам себе і малу дитину. Яніцький помер у лічниці. — При вул. Галицькій помер наглою смертю лікар д-р Лешек Цига, якого найдено на хіднику мертвого. — Якась невідома жінка покинула на Ринку під ч. 12 свою дитину, яку віддано поліції. — При вул. Шашкевича ч. 6 Володислав Бурос посперечався зі своєю нареченою Катериною Бросевою і з розпуки зажив отрую та опинився у лічниці.— Поліція арештувала Івана Ленартовича за дизерцію із польської армії. — До склепу Натана Федера закралися злодії і забрали тютюн та інші товари вартости 2000 золотих. — При вул. Легіонів ч. 27 злодії вкрали на шкоду Сари Крішер кількадесять пар черевиків, а при вул. Оссолінських ч. 14 украдено гардеробу вартости 1000 золотих.

— **У Львові треба бути обережним.** Перед львівським трибуналом відбулася розправа проти Филипа Надля і Герша Бернфельда, обвинувачених у тому, що вони заманили до свого дому купця із Рави Руської Сендера Бавма й ограбили в нього 1800 золотих. Справа ця малася так, що Сендер Бавм приїхав до Львова зложити гроші у банку і випитував незнайомих людей на вулиці Легіонів, де є Рільничий Банк. Филип Надель і Гершко Бернфельд згодилися завести його до банку, а замість того, завели до дому й обікрали. І тепер хоч пошкодований пізнав обманців, то вони не признавалися до вини і з браку свідків та доказів суд увільнив їх.

— **Другий присуд смерти у Чорткові.** Щойно недавно засуджено у Чорткові на кару смерти за вбиство своєї жінки Теодора Мандзюка, а вже 17. грудня у тім-же місті окружний суд розглядав справу Магдалини Ткачівної із села Романівки у Теребовельщині. Ткачівна це 25-літня дівчина, яка задусила свою 3-тижневу нешлюбну донечку. Обвинувачена призналася до вини і розказала, якто вона дусила свою дитину за горло і сказала, що вчинила це тому, щоби скрити свою ганьбу, бо батько дитини покинув її і не хотів женитись із нею. Суд присяглих одноголосно засудив Магдалину Ткачівну на кару смерти.

— **Пожежі.** У Пацикові, в Станиславівщині вибухла пожежа в будинках Мозеса Курца, а тому, що будинки були криті соломою вогонь поширювався дуже скоро. На щастя пожежу запримітив господар і сусіди дуже скоро й вогонь вдалося погасити, заки він спричинив більші шкоди. Причини пожежі невідомі, але є підозріння, що вогонь підложили якісь особисті вороги Курца і цею справою зацікавилась поліція.

— **Перші жертви зими.** З Пекіну повідомляють, що у північнім Китаю панують такі великі морози, що на днях замерзло там 22 китайців, бездомних робітників, які ночували під голим небом. У деяких околицях Китаю морози сягають 30° Ц. Також у Сх. Румунії вже панують морози та бурі і сніги. На Чорному морі наслідком бурі і снігів мореплавство дуже утруднене. У Болгарії впали великі сніги.

— **Пятнацять хвилин перед смертю — помилуваний.** Молодий німець, промисловець у Ню Йорку, Фридрих Едель, полюбив собі артистку і довший час тішився її взаїмністю та був щасливий. Аж одного дня, артистка покохала одного мільонера і про Фридриха Еделя й чути не хотіла. Закипіло молоде серце гнівом і заздрістю, з коли не помогли просьби ні докори, покинутий любовник застрілив артистку в її кімнаті і зник. Але поліція арештувала його і віддала перед суд, який засудив його на кару смерти. Дня 15. XII. Фридрих Едель мав згинути на електричнім кріслі. І вранці в год. 8. на подвірю вязниці зібралася численна публика і всі представники суду та влади, що мали бути присутні при виконанні присуду. Журналісти вже чекали готові описувати останні хвилини життя нещасного любовника. Точно 15 хвилин перед виконання присуду прийшло від президента телеграфічне помилування. Начальник вязниці вступив до келії, де сидів Фридрих Едель і сказав вязневі вставати. Фридрих Едель був певний, що це вже кличуть його до кімнати на електричне крісло. Він встав, перехрестився і заявив: „Я готовий на смерть". Якеж було здивування вязня, коли начальник вязниці прочитав йому телефонічний наказ президента, у якому говориться, що беручи під увагу молодий вік засудженого та його розпуку по втраті любої жінки, смертну кару зміняється тільки на 4 роки вязниці. Фридрих Едель упав на коліна перед священиком, який перед хвилиною сповідав його на смерть і заплакав з радости, як дитина.

Папа римський виїхав із Ватикану. Дня 19. XII. папа римський перший раз виїхав автомобілем до церкви св. Івана на Лятерані, де відправив богослуження. Папа поїхав туди без попереднього повідомлення, так, що населення Риму довідалось про те аж по повороті папи до Ватикану. Церква св. Івана уважається у Римі материньою церквою християнства. Від часів папи Пія IX. жадний із пап не відправляв у цьому костелі богослуження.

— **Податки Ремарка.** Податковий уряд у Берліні наложив на письменника Ремарка 500.000 марок доходового податку від приходів із продажі твору „На Заході нічого нового". Це мабуть найбільший податок, який досі наложувано на письменника.

— **З Українського Технічного Т-ва у Львові.** Дня 25. грудня 1929 (в середу) в год. 18.30 у домівці Українського Технічного Т-ва у Львові, Ринок 10/II. відбудеться відчит інж. Павла Волосенки, на тему: „Чарівні вилці і сідеричний памятник".

З судової салі.

Присуд за українську мову і українське письмо.

Відоме з безчисленних карних наказів староство в Тернополі, що їх видає на основі відомого прігельпатенту з правила у найвищому вимірі і котре з цього огляду мабуть вже давно осягнуло рекорд в цілій Східній Галичині, карає також дуже строго за уживання української мови в переписці з державними властями. О. Евген Мандзій, парох в Богатківцях, пов. Підгайці письмом з 11. березня ц. р. повідомив староство в Тернополі, що всі квартальні викази статистичні висилає на урядових друках до староства в Підгайцях. Також на будуче буде посилати такі викази і відносно новоутвореної польської громади Весолівка, приналежної до тернопільського воєвідства — очевидно з правила неґативні, бо там грекокатоликів майже нема зовсім.

У цьому письмі, написаному зрештою в чемній формі староство в Тернополі доглянулося перевступства з арт. 1. закона про мову державну і мову урядування державних і самоуправних властей адміністраційних з 31 липня 1924 В. з. ч. 73 поз. 724 і на основі § 11 прігельпатенту засудило його на гривну 200 (двіста) золотих або 14 днів арешту, що є найвищою допустимою карою. В наслідок зголошеного спротиву відбулася дня 20. грудня ц. р. в окружному суді в Тернополі карно-адміністраційна розправа, від ведення якої сам ухилився окр. судя Віктор Цебровський, супроти чого розглядав II окр. судя Островський. Оборонець обвинуваченого о. Евгена Мандзія пос. д-р Степан Баран у довшому юридичному виводі підніс нестійність інкримінованого адміністраційного засуду, бо цитований вище закон як і відносний виконавчий розпорядок ради міністрів з 24 вересня 1924 В. з. ч. 85 поз. 820 якнайвиразніше говорить тільки про державні і самоуправні власти і уряди адміністраційні. Ніде там нема згадки про уряди парохіяльні, а в даному випадку йде про уряд парохіяльний в Богатківцях. Противно, в арт. 2 закона і в § 2 виконавчого розпорядку йде мова лиш про цивільні власти і уряди, які належить протиставити властям і урядам церковним, про котрі нема тут навіть найменшої згадки. Греко-кат. уряди парохіяльні є на основі церковного права чисте церковними урядами, що

находяться у Польщі. З них дві територіяльні: білоруська і українська; німецька — на заході територіяльна, а в інших частинах Польщі атериторіяльна; і зовсім атериторіяльні жиди.

Коли читаємо статті, що дотичать цього останнього предмету, мусимо признати, що редактори поставились зовсім льояльно до змісту статтей. Автори статтей не закривали зовсім становища, яке займають не тільки урядові кола, але й громадянські до культурної і освітної роботи серед інших національностей у Польщі. Переходячи до статті про українську освітню роботу і її органзовані форми находимо в ній підкреслені всі неґативні риси, що виходять із цього відношення. Названо також умови життя на Волині, де розвязано три повітові „Просвіти" (тепер прийшла четверта у Володимирі). Далі говориться про змагання до обєднання організаційних форм освітньої роботи в Польщі та „адміністраційна влада вважала це змагання „політичною справою" і не дає дозволу на його здійснення. А проте є стільки посередних сил, що — всеж таки — істнує спільна праця". (ст. 231). Згадується про те, як самоурядові установи ставлять перешкоди при набуванні задурно чи ціною купна площ під будову домів (232).

Коли мова про виклади й курси, згадано про те, що „трудноші, які і так випливають з освітньої роботи, збільшено ще перешкодами, що їх ставить політична адміністрація. Ще сьогодні notуємо випадки, коли староста не дав дозволу на виклади, домагаючися їх змісту. Домагання ще більше докучливе, коли місце викладу віддалене від осідку староства. Староства й поліційні органи находять завжди чимало причин, щоби не допустити до викладів і курсів. Такі предмети, як історія або українське письменство є завжди зачеркнені з програми курсів, що їх влаштовується на території волинського воєвідства". (ст. 235).

Переходячи до поборювання неписьменности занотовано, що „ще ніколи не мала „Просвіта" стільки перешкод, скільки їх зазнає в останніх часах від політичної і шкільної адміністрації. Політична влада робить залежним ведення курсу від дозволу — шкільної, а шкільна влада стоїть на становищі, що нищення неписьменности належить тільки до неї. Поклику́ється на свої обіжники, які взивають учительство до боротьби з неписьменністю, домагається відповідних кваліфікацій від тих, що учать на курсах, проволікає з видаванням рішення тощо, вважаючи взагалі, що діяльність суспільної установи є зайва в тій ділянці. „Просвіта" звернулася з цією справою до львівської кураторії і до міністерства освіти, висуваючи засаду, що суспільна установа має повне право поборювати неписьменність, що влада повинна їй дати свою підтримку, що про хосенність праці того роду не рішає кваліфікація, але захоплення і бажання віддати свої сили в боротьбі з одним з найбільших лих людства — темнотою.

Одначе досі не видно зміни в поступованні влади, і тому неписьменність ще довгий час буде переможною". (235). Згадується про перешкоди, які влада ставить розвиткови аматорського мистецтва, згадується про розвязування читалень залля смішних причин, або просто без причини. Вкінці про те, як деякі шари польського громадянства й молоді ставляться ворожо до освітної і культурної роботи серед українського народу й самі наклику́ють владу до переслідування. (ст. 238 наст.).

Те, що редакція дала спромогу свобідно сказати слово про неправильні відносини, це збільшує ціну книги й виказує у редакторів розуміння шляхів, якими повинна і має йти робота.

Вкінці можемо цю книгу поручити до підручних бібліотек по питанням освіти дорослих, а навіть до прочитання кожному освітньому робітникові. Це тільки буде корисно для них самих і для роботи, яку вони ведуть.

припадала у нас давніше австрійська влада і признає нині польська. З цеї причини греко-кат. парохіяльних урядів не можна назвати державними, а тим менше самоуправними і вони як сторони у переписці з властями на основі постанов арт. 2-3 арт. з згаданого вище закона мають право не лише переписуватися з властями і урядами на сожичевому там обшарі в українській мові, але і жадати від них відповіди також попри польську і в українській мові. Засуд о Манддзія не має отже правної основи. Опісля промовив віцепрокуратор д-р Врубель, що домагався судового затвердження присуду. В репліці прокураторові промовив ще раз посол д-р Баран, підносячи між іншим і постанови обовязуючого тут конкордату з р. 1925 — отже закона пізнішого, — який католицькій церкві дає повну самоуправу в урядженні її установ — а тим самим і в уживанні мови.

Остаточно проголошено засуд, силою котрого кару з 200 золотих зглядно 14 днів арешту знижено на 20 (двацять) золотих гривни. Обвинувачений вирок приняв, супроти чого відпала можність касації, яку в такому випадку належало би внести.

Вісти з „Рідної Школи".

Комунікат Президії Головної Управи „Рідної Школи".

Президія Головної Управи „Рідної Школи" — заявляє, що два останні уступи зі звідомлень поміщених в „Ділі" з дня 22. XII. 1929. ч. 283 під заг. Вісти з „Рідної Школи" не походять від Президії Головної Управи „Рідної Школи", ані з її канцелярії, тому Президія не бере за них ніякої відповідальности.

За Президію Головної Управи:

Ілля Кокорудз голова. **Д-р Мирон Коновалець** секретар.

Відозви й комунікати.

Не фільмовий Сорочинський а рідношкільний ярмарок.

В перших днях січня 1930 р. влаштовує Жіночий Кружок „Рідної Школи" ім. Ганни Барвінок у Львові по традиції чотирьох уже літ **Передсвяточний Ярмарок.**

Весь дохід призначений на дівочу школу ім. Шевченка, першу і найстаршу рідну школу, яка напротязі трицяти літ свого істнування виховала цілі ряди свідомого жіноцтва, яке сьогодні працює на ріжних ділянках нашого народнього життя. Невідрадне фінансове положення „Рідної Школи" приневолює нас шукати усяких засобів для придбання гроша, а одним з таких є **Передріздвяний Ярмарок**. Дотеперішні спроби випали корисно для нас: щороку і наше громадянство в краю й українські установи у Львові засиляли наш ярмарок щедрими жертвами в натураліях і грошах. Сподіваємося, що і цього року наше громадянство, в першу чергу наше жіноцтво не відмовить нам своєї помочі і докаже в сотий раз, що ідея Рідної Школи близька йому і дорога, що виховання молодого покоління в національному дусі — запорука кращого завтра.

Усі жертви приймаємо з подякою: харчеві припаси на свята (мука, пшениця, мід, мак, суш, яйця, масло, печива, мармеляди, дріб, дичина), дарунки на фантову льотерію, грошеві датки. Жертви в натураліях просимо слати в останніх днях грудня (29., 30. і 31.), грошеві фанти можна й скорше на адресу

Жіночий Кружок ім. Ганни Барвінок,
Львів, вул. Мохнацького, ч. 12.

За старшину:
М. Говиковичева, голова. **К. Малицька,** секр.

Зі спортового життя.

Варта — мистцем Ліґи. Чорні лишаються в Лізі!

В четвер 19. ц. м. відбулося пленарне засідання управи Ліґи, на якому розглядано справу запротестованих змагань Варта-Туристи (1:2). Після довшої дискусії 9 голосами проти 4 при 3, що стрималися від голосування, ухвалено, що участь грача Журковського в дружині Туристів була неправна, тому ці змагання зверифіковано як вальковер 3:0 для Варти, признаючи їй одночасно 2 пункти. Таким чином мистцем Ліґи стала познанська Варта, а не краківська Гарбарня, а львівські Чорні вратувалися перед спадком до А-кляси. До А-кляси спадають невідклично: німецький клюб І. Ф. Ц. (тепер І. К. П.) в Катовицях і Туристи в Лодзі.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Д-р Евген Лукасевич, лікар у Варшаві, видатний український діяч, помер дня 20. п. м. у Варшаві. Покійний, ур. на нашому Поділлі у с. Білій к. Тернополя, від 1900 р. до революції перебував постійно в Києві. Про діяльність і заслуги Покійника напишемо пізніше. Тепер ділимося з українським громадянством тільки цією коротенькою вісткою про смерть небуденного українського діяча і лікаря. В. Й. П.!

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

Михайло Вовчур: „Перемога", драма на 4 дії. Накл. автора. Коломия, ст. 102.

Д-р К. Чехович: Фільософія мови у Олександра Потебні. Прага, ст. 20.

М. Н. Сперанс ій: Тайнопись в юго-славянских и русских памятниках письма. Издательство Академии Наук СССР. Ленинград 1929, ст. 161.

Максим В. Бриликський: **Хресний вогонь"**, воєнні нариси, Львів, 1929. Видавнича Кооператива „Червона Калина". Стор. 148. Форм. 8°.

ЖУРНАЛИ:

Кооперативна Республика, економічно-суспільний місячник, Львів 1. листопада, ч. 11 О. Мицюк: Валюта СССР. і селянство, М. Гловінський: Майбутнє капіталізму: О. Охрим: Мясні продукти в кооперації, Освіта і виховання, М. Росткович: Нові завдання на освіт.-шкільному полі, К. К.: До нашої дискусії, Ол. Ковалевський: Засади української кооперації і польська кооп. практика на Волині, Кузьма: Кооперація в підгаєцькому повіті в 1928 р., „Незвичайна подія", Нове кооп. експерементування, З кооперативного світа: М. Хринівський: Дещо про зміст і форму господар.-кооперат. пропаганди в Чехії, Нова клясифікація кооператив у Польщі, „Кооперативна" новинка, Що скривається за фузією німецьких с.-госп. централь, Господарська хроніка, З преси.

Кооперативна Республика з 15. грудня, ч. 12. Зміст: К. К.: Депресія чи таки кріза, О. Мицюк: Кредит і закордонні капітали СССР., о. Й. Раковський: Напрямні розвою світового рільництва, „Народній промисл на Покутті", К. Коберський: Подрібні пляни для кооперативних курсів, Ю. Кіґічак: Положення української кооперації в Сяніччині за рік 1928, Перший Краєвий Зїзд кооперативних інструкторів і орґанізаторів, В. Татоміанц: З мoєї подорожі до Південнославії, Господарська хроніка, Серед книг, З преси, Перша українська енциклопедія.

Жіноча Доля, двотижневик для українського жіноцтва. Коломия 15. грудня, ч. 24.

Віра і Наука, орґан євангельської реформованої церкви. Коломия, грудень ч. 21—24.

J. Jarosławenko: „Piosnki ukraińskie" na chór męski. Zeszyt I. Wydawnictwo muzyczne „Tempo", Lwów.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Понеділок, 23. XII., „Ерос і Психе". (Дешевий день, ціни знижені).

Малий Міський Театр:

Дня 23. грудня театр зачинений з причини проби останньої новинки Франка „Карло і Анна".

Театр ревії „Гонг" — в салі кіна „Кольосей":

Понеділок, 23. XII., „Львів у ночі", дві вистави: год. 7·30 і 9·30 веч.

Кіна.

АПОЛЬО: Ноїв ковчег (Дольорес Костельо, Джордж О' Брієн).
КАСІНО: Божий бич (Льон Чаней).
КОЛЬОСЕИ: Ватажок засуджениців (Фейрбенкс). Лицарі вогню.
ЛЕВ: Ноїв ковчег (Дольорес Костельо, Джордж О' Брієн)
МАРУСЕНЬКА: Облава (життеві розбитки).
ОАЗА: Одна ніч у Льондоні.
ПАЛЯС: Обі звукові фільми: Чотири чорти, Ню-Йорк у ночі (Додаток: Похорони пос. д-ра Райха).
ПАН: Ніч кохання.
ПАСАЖ: Гасанова пімста (Том Мікс).
СІЛЕВЕ: За кулісами кабарету. — Гніздо любощів.
ФАТАМОРГАНА: Людина з товпи.
ХИМЕРА: Тайна пані Мейрі.
УТІХА: Людина з нагаєм.

Програма радіо.

Понеділок 23. XII. 1929.

Варшава (1411,7) 12·05 Грамофонові платні. **Краків** (312,8) 19·00 Міжнародня авдиція. **Ляйпціґ** (259) 21·00 Німецькі симфонії. **Братислава** (279) Концерт орхестри. **Талін** (296) 17·15 Пополудневий концерт. **Льондон** (356,3) 20·45 „Вертеп" Бернарда Валька. **Берлін** (418) 19·00 Діточий хор. **Штокгольм** (436) 20·15 Церковна музика. **Рим** (441) 17·30 Віолінчельо. **Лянґенберґ** (473) 17·30 Камеральна музика. **Прага** (487) 19·00 „Продана наречена" Сметани. **Брюссель** (509) 21·15 Радіоорхестра. **Відень** (516,3) 17·15 Музична програма для дітей. **Мюнхен** (533) 19·30 Віденська музика. **Будапешт** (500) 17·30 Циганська музика. **Москва** (825) 19·00 Трансмісія. **Ленінград** (1000) 13·45 Грамофонові плити. **Париж** (1725) 21·00 „Ткачі" Гавптмана.

Вівторок 24. XII. 1929

Варшава (1411,7) 17·00 „Вертеп" для дітей. **Краків** (312,8) 17·45 Коляди. **Ляйпціґ** (259) 16·00 Богослуження з церкви Якова. **Талін** (296) 17·45 Грамофонові плити. **Льондон** (356,3) 18·15 Програма для дітей. **Гамбурґ** (372) 17·15 Богослуження з університетського костела. **Берлін** (418) 20·15 Різдвяна музика. **Стокгольм** (436) 20·10 Концерт. **Рим** (441) 21·02 Різдвяний концерт. **Лянґенберґ** (473) 21·02 Різдвяна музика. **Прага** (487) 2·40 Коляди. **Мілянo** (501) 12·30 Легка музика. **Брюссель** (509) 2·15 Концерт з Гандави. **Відень** (516,3) 15·20 Театр для молоді. **Рига** (525) 20·20 Коляди і віолінчельо. **Мюнхен** (533) 15·45 Програма для дітей. **Москва** (825) 16·30 Народня авдиція. **Ленінград** (1000) 21·00 Симфонічний концерт. **Париж** (1725) 16·45 Пополудневий концерт.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10